

joita arkikielessä nimitetään esimerkiksi henkisyudeksi. Näiden tavoittaminen tutkimuksen keinoin edellyttää myös tutkijan ja tutkimuksen irtautumista monista perinteisistä (nykyään monilla tieteenaloilla jo kyseenalaistetuista) tieteenfilosofisista ihanteista, kuten ruumiin ja mielen, tutkijan ja tutkimuksen kohteen sekä järjen ja tunteen erottelusta. Teoksen eri artikkeleita voikin lukea myös metodologisina kuvauksina erilaisista tietämisen ja tiedon tuottamisen tavoista. Esimerkiksi Marjo Kolehmainen kuvaa artikkelissaan "Atmospheres and therapeutic knowledge production in/through the researcher body" affektiivista etnografiaa, jonka keinoin hän tutkii seksuaaliterapiaa ja sen affektiivisia ilmapiirejä. Terapeuttiset käytännöt välittyvät usein sanattoman, kuten ilmapiirin, kautta, mitä on vaikea tutkia muun muassa haastattelun keinoin. Osallistuvalla etnografialla ja omia kehollisia havaintojaan analysoimalla Kolehmainen tavoittaa hienosti terapeuttisten käytäntöjen toiminnan ruumiiden ja affektien välityksellä.

Teos osallistuu tiedosta käytyyn keskusteluun myös analysoimalla niitä tietojärjestelmiä, joihin terapeuttiset käytännöt kietoutuvat. Näitä järjestelmiä ei kuitenkaan nähdä suoraviivaisina ja yksisuuntaisina, vaan jatkuvan neuvottelun kohteena. Esimerkiksi Ilmari Kortelainen ja Steven

Stanley sanoutuvat *mindfulness*-sää käsittelevässä artikkelissaan irti terapiakulttuurin tutkimukselle tyypillisestä lähestymistavasta, jossa *mindfulness* tarkastellaan uusliberaalina itsen tehostamisen teknologiana. Sen sijaan he tutkivat *mindfulness* sosiaalisena liikkeenä ja yhteisönä pyrkien ymmärtämään, mikä *mindfulness* ihmisiin vetoaa. Yksi kiinnostava tulos on, että vaikka terapeuttisia käytäntöjä ja tässä tapauksessa *mindfulness* voidaan pitää uushenkisyyden ilmentymänä ja kritiikkinä rationaaliselle tiedonihanteelle, tieteen kieli ja teknologia ovat niiden leviämisen hyvin keskeisiä. Terapeuttisen itsehallinnan teknologiavälitteisyyttä käsittelee myös Harley Bergrothin ja Ilpo Helénin artikkeli oman kehon tarkkailuun tarkoitetuista sovelluksista ja laitteista, kuten älykelloista. Laitteet rakentavat suhdetta itseen ja omaan kehoon potentiaalina, joka voidaan ottaa käyttöön ja optimoida datan avulla. Molemmat esimerkit kuvastavat hyvin myös sitä, miten terapeuttisen vallan kohteet eivät ole hopeavettä juovia perheenäitejä tai hyväuskoisia hupsuja, vaan yhtä hyvin kriittisiä ja korkeasti koulutettuja ihmisiä, jotka haluavat ajan hengen mukaisesti ottaa elämästä "kaiken irti".

Assembling Therapeutics on kiinnostava, ajankohtainen, teoreettisesti yhtenäinen ja kunnianhimoinen sekä huolella

toimitettu kirja. Sen yksittäiset luvut tarjoavat tutkimuksellisia välineitä ymmärtää mitä erilaisimpia nykykulttuurin ilmentymiä terapisoitumisen näkökulmasta. Teos on kriittinen, mutta tavalla, joka ei katso tutkimuksen kohteita ylhäältä alaspäin tai ideologian uhreina vaan itsereflektiivisinä toimijoina. Juuri se, että terapeuttisuutta ei katsota ainoastaan kriittisesti, vaan myös ymmärtäen, tekee siihen liittyvän vallan analyysistä niin kiinnostavan.

Hanna Ylöstalo

Yhteiskunnallisilla poluilla lastenhoidosta varhaiskasvatukseen

Katja Repo, Maarit Alasuutari, Kirsti Karila & Johanna Lammi-Taskula (toim.): *The policies of childcare and early childhood education. Does equal access matter?* Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020, 180 s. ISBN 978 1 78811 774 6

Lukiessani tätä toimitettua teosta YLE (21.7.2020) uutisoi varhaiskasvatuksen subjektiivisen oikeuden palauttamisesta voimaan 1.8.2020 alkaen, nostuen esille lähinnä huolen siitä, kuinka kunnat pystyvät järjestämään paikan varhaiskasvatukseen jokaiselle halukkaalle

sekä takaamaan asianmukaiset tilat ja pätevän henkilöstön riittävän määrän. Useimmiten uutisoinneissa varhaiskasvatusta käsitellään kuntien kulueränä, harvemmin tulokulmana on sen tärkein tehtävä ja tavoite: jokaisen lapsen yhdenvertainen oikeus varhaiskasvatukseen. Nämä kaksi lähestymistapaa esitellään usein vastakkaisina näkökulmina tuomatta esiin sitä moninaisten käsitteiden verkostoa ja niitä yhteiskunnallisia ja koulutuspoliittisia mekanismeja, jotka ohjaavat varhaiskasvatusta ja sen järjestämistä osana koulutusjärjestelmää.

Tämä subjektiivisen oikeuden palauttaminen on yksi lukuisista suomalaista varhaiskasvatusta viime vuosina koskevista muutoksista. Katja Repon, Maarit Alasuutarin, Kirsti Karilan ja Johanna Lammi-Taskulan toimittama teos *The policies of childcare and early childhood education. Does equal access matter?* tarttuu erittäin ajankohtaiseen ja tärkeään aiheeseen pohtimalla kriittisesti, mitä yhdenvertainen pääsy varhaiskasvatukseen tarkoittaa ja mitä sen järjestämisen erilaiset mekanismit tuottavat. Kirjan tarkoituksena on avata tasa-arvon ja yhdenvertaisen pääsyn näkökulmasta varhaiskasvatuksen järjestelmiä sekä niitä yhteiskunnallisia diskursseja, joita siihen kietoutuu politiikan ja käytänteiden tasolla niin

globaalilla, kansallisilla kuin paikallisillakin tasoilla. Toimitettu teos koostuu johdannon ja loppuluvun lisäksi yhdeksästä tutkimusartikkelista ja valottaa seitsemän eri maan (Kanada, Suomi, Australia, Japani, Saksa, Belgia ja Italia) varhaiskasvatusjärjestelmiä sekä politiikkaa nimenomaan tasa-arvon ja palveluiden piiriin pääsyn näkökulmista tuoden esille myös näiden syrjiviä elementtejä.

Tutkimusartikkeleissa liikutaan makro-, meso- ja mikrotasoilla, ja juurikin näiden risteymissä operoivat tutkimukset antavat tarpeellisia ja tuoreitakin näkökulmia varhaiskasvatuksen sosiologiseen pohdintaan. Teoksen tutkimukset tuovat esille liberaaleja, konservatiivisia ja universaaleja tapoja tuottaa hyvinvointipalveluita, tässä tapauksessa varhaiskasvatusta, sekä sitä, kuinka nämä erilaiset palvelujärjestelmät vaikuttavat perheiden kykyihin yhdistää työ- ja perhe-elämä sekä lasten tasavertaisiin mahdollisuuksiin kehittyä ja oppia. Kuten toimittajat huomauttavat, on tärkeää tiedostaa käsitteellinen ero lastenhoidon (*childcare*) ja varhaiskasvatuksen (*early childhood education and care*) välillä ja ymmärtää käsitteiden yhteen kietoutuneet historialliset ja yhteiskunnalliset juuret. Varhaiskasvatuksen käsitettä käytetään nykyään laajemmin tuomaan esille globaalia paino-

pisteen muuttumista perheille kohdistettavasta sosiaalipalvelusta kohti lapsen yhdenvertaista oikeutta päästä kasvatukseen ja opetuksen piiriin. Tätä muutosta käsitellään useammassa teoksen artikkelissa ansiokkaasti tuoden esille juurikin muutoksen laajemmat yhteiskunnalliset diskurssit sekä poliittiset päätökset ja niiden tuottamat vaikutukset (mm. Sipilän sekä Kellen ja Mierendorffin artikkelit). Laadukas, kaikille tasa-arvoinen varhaiskasvatus vaatii kuitenkin yhtenäistä, kansallista sitoutumista sen järjestämiseen, kuten Rianne Mahon kirjoittaa. Petteri Eerola, Maarit Alasuutari, Kirsti Karila, Anu Kuukka ja Anna Siippainen avaavat kuntapäätäjien perusteluja varhaiskasvatuksen järjestämiselle, ja näissä perusteluissa varhaiskasvatus nähdään yhtäältä investointina tulevaan, perheille räätälöitynä työelämän ja huomioimana palveluna, ja toisaalta tavoitteena tarjota parasta mahdollista laadukasta varhaiskasvatusta olemassa olevilla resursseilla.

Tutkimusartikkelit vahvistavat ajatusta siitä, että varhaiskasvatuksen tutkiminen osana yhteiskunnallista järjestelmää vaatii erilaisten näkökulmien ja toimijoiden lisäksi monimuotoisia tutkimusaineistoja tuomaan ymmärrystä ilmiöstä. Kansalliset tilastot sekä laajat kyselyt piirtävät tarkkaa kuvaa varhaiskasvatuspalveluiden käytöstä ja

perheiden tilanteista tuomalla esiin muun muassa järjestelmien tuottamaa epätasa-arvoa sekä niiden edelleen ylläpitämiä sukupuolirooleja perheiden vastuissa, kuten Takayuki Sasakin sekä Johanna Närven, Minna Salmen ja Johanna Lammi-Taskulan tutkimukset tuovat esille. Toisaalta on tärkeää ymmärtää mitä paikallisesti tapahtuu. Tähän esimerkiksi Zsuzsa Millei ja Jannelle Gallagher tarttuvat tuomalla yhden päiväkodin tasolla autoetnografian kautta ymmärrystä siihen, mitä kansalliset varhaiskasvatusta koskevat päätökset tarkoittavat käytännön arjessa. Michel Vanderbroeck ja Katrien Van Laere puolestaan avaavat haastattelujen avulla maahanmuuttajataustaisten vanhempien näkökulmia hoidosta ja kasvatuksesta. Arianne Lazzari ja Lucia Balduzzi ottavat toimintatutkimuksellisen lähestymistavan, jossa varhaiskasvatuksen työntekijät kehittävät omaa työtään yhteiskunnallisten muutosten äärellä toimijoina yhteisöissä ja asuinalueilla, eivätkä vain päätösten kohteina. Globaalit trendit näkyvät, mutta tulevat tulkituiksi paikallisella tasolla eri tavoin.

Teos tempaa mukaansa tällaisen lapsuutta ja varhaiskasvatusta tutkivan tutkijan kuten allekirjoittanut, kuitenkin herättäen myös jatkokysymyksen: mitä kasvatuksen tasa-arvoisuus ja yhdenvertainen pääsy merkitsevät varhaiskasvatuspalveluiden

pääkäyttäjille, lapsille itselleen? Tulisi kysyä myös lapsilta ja kuunnella heitä oman elämänsä asiantuntijoina. Toimittajat nostavatkin loppuluvussaan esille äärimmäisen tärkeän näkökulman: millaiset tasa-arvoon liittyvät asiat nousisivat esille, jos tarkastelun kohteena olisikin lapsen elämä tässä ja nyt? Tässä tullaan sosiologian kannalta tärkeään käsitteelliseen jännitteeseen. Nähdäänkö lapset tulevina (*becoming*) vai olevina (*being*)? Kasvatuksen ja koulutuksen yhteiskunnallisessa tarkastelussa usein painopisteenä on tulevaisuus ja se, millaiseksi yhteiskunnan jäseniksi lapset halutaan kasvattaa. Kuitenkin varhaiskasvatuksen yhteiskunnalliset päätökset eletään todeksi päiväkotien ja muiden varhaiskasvatusta järjestävien tahojen arjessa, lasten ja aikuisten kohtaamisissa naulakoilla ja hiekkalaatikoilla. Ehkäpä teos saa jatkoa tästä näkökulmasta.

Teos tuo laajan ja tarpeellisen näkökulman varhaiskasvatuksen yhteiskunnalliseen tutkimukseen, ja sitä voi suositella hyvinkin käsiteltäväksi esimerkiksi varhaiskasvatuksen opiskelijoiden koulutuksessa. Kehityopsykologisten ja pedagogiikkaan painottuvien tulokulmien rinnalle tarvitaan vahvaa yhteiskunnallista ja koulutuspoliittista tutkimusta sekä ymmärrystä varhaiskasvatuksesta ja sen merkityksestä osana koulutusjärjes-

telmiä niin paikallisesti kuin globaalistikin. Teoksen kautta avautuu näkymiä varhaiskasvatuksen järjestelmien moninaisuuteen: siihen, millaiset asiat ja tahot vaikuttavat palveluiden järjestämiseen ja millaista tasa-arvoisuutta varhaiskasvatuksessa tuotetaan. Universaali, yhdenvertainen pääsy varhaiskasvatukseen ei yksinään esimerkiksi vähennä sukupuolten välistä epätasa-arvoa tai vahvista vähemmistöjen oikeuksia, vaan se on yksi osa niitä yhteiskunnallisia rakenteita, joissa tasa-arvo tulee tuotetuksi ja eletyksi päivittäin. Teos osoittaa tarpeen poliittisten päätösten ja varhaiskasvatusarjen käytänteiden yhteyksien kriittiselle tarkastelulle ja järjestelmien (epä)tasa-arvoa tuottaville mekanismeille, jotta voidaan piirtää suuntaviivoja tulevaisuuteen.

Jaana Juutinen

Spekulaatio postfordistisen elämän ytimenä

Lisa Adkins: *The Time of Money*. Stanford: Stanford University Press, 2018, 240 s. ISBN 9781503607101

Tarinaa uusliberalismista silkkanä markkinafundamentalismina tai kiiluvasilmäisenä val-